
КУЛТУРНО-ИСТОРИЈСКО НАСЉЕЂЕ НА ПОДРУЧЈУ НП “ДРИНА”

Садржај

Методологија	3
Настанак НП „Дрина“	4
Основне природне вриједности	4
Културно-историјске вриједности	5
Манастир Покрова Пресвете Богородице, Карно	5
Средњовјековни надгробни споменици - Стећци.....	7
Осаћанско градитељство	10
Џамија у Лукама	12
Средњовјековни градови	14
Клотјевац	14
Ђурђевац 1 (Градина)	15
Археолошке вриједности.....	16
Матарузи, Осатица. Римски надгробни споменици.	16
Зукића страна, Загај.....	16
Римски музеј “Municipium Malvesiatium” у Скеланима	17
Литература	18

Методологија

За потребе валоризације културно-историјског наслеђа у оквиру НП „Дрина“ на подручју општине Сребреница рађена је анализа постојеће документације (студије, планови, стратегије и сл.) и литературних података, иако малобројних и тешко доступних, о том подручју, који су обрађивали културно историјске вриједности тих простора. Након прикупљања и анализе постојећих података и информација релевантних за пројектни задатак, приступило се обиласку терена и утврђивању просторног распореда евидентираних културно-историјских вриједности, као и покушају проналазак нових, евентуално неописаних. Том приликом прикупљени су подаци, односно тачне локације уз помоћ GPS уређаја, за потребе просторне дистрибуције и приказа на мапама, које су саставни дио овог извјештаја. Такође, маркиране су планинарске стезе, које су приказане на мапи, те је направљена и потребна фотодокументација. Приликом обиласка терена нису пронађене нове, неописане културно-историјске вриједности.

Мапе (прилози) који су саставни дио овог извјештаја:

1. Културна добра
2. Градитељско наслеђе
3. Археолошки локалитети
4. Планинарске стазе

Настанак НП „Дрина“

На основу спроведених истраживања (период 2011-2014) и валоризованих културно историјских и природних вриједности и израђене Студија заштите за Национални парк „Дрина“ (Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа републике Српске), а на приједлог Министарства за просторно уређење, грађевинарство и екологију, Народна скупштина Републике Српске је, на 19. редовној сједници, одржаној 13. јуна 2017. године, усвојила Закон о Националном парку „Дрина“ (Службени гласник републике Српске број:63/17) и тим чином Републике Српска добија свој трећи национални парк.

Према Закону о заштити природе („Службени гласник Републике Српске“ 20/14) Национални парк је подручје са већим бројем разноврсних природних екосистема, истакнутих пејзажних карактеристика и културног наслеђа у коме човјек живи усклађено са природом, намијењено очувању постојећих природних вриједности и ресурса, укупне пејзажне, геолошке и биолошке разноврсности, као и задовољењу научних, образовних, духовних, естетских, културних, туристичких, здравствено-рекреативних потреба и осталих активности у складу са начелима заштите природе и одрживог развоја.

Основне природне вриједности

Национални парк „Дрина“ посједује изузетне природне вриједности које су у основи биле разлог успостављања заштићеног подручја у кањону ријеке Дрине. Основне вриједности су станишта ендемичних и реликтних биљних врста, прије свега Панчићеве оморике те клисурасто-кањонска долина ријеке Дрине и њених притока. Ово подручје чини јединствен комплекс, односно дио динарске Старовлашко-рашке висије. Клисурасто-кањонска долина ријеке Дрине на појединим мјестима има одлике кањона са стрмим, вертикалним странама. Најмаркантнија је на ушћу Црног потока, гдје максимална дубина кањона износи 976 метара. Дрина се у обухвату заштићеног подручја одликује специфичним „лактастим“ скретањем у близини ушћа Црног потока. Дотадашњи правац сјевера мијења за више од 90 степени и даље тече правцем од сјеверозапада ка југоистоку. По својим димензијама и специфичном правцу пружања клисурасто-кањонска долина Дрине је јединствена и као таква једна је од најзначајнијих ријечних долина у Републици Српској, али и у цијелом појасу Динарида. Веома значајна и маркантна је клисурасто-кањонска долина Црног потока чије извориште се налази на преко 1100

метара надморске висине и након само 6 километара тока до ушћа у Дрину савлађује пад од преко 800 метара. Изузетној вриједности подручја доприноси присуство Панчићеве оморике (*Picea omorika*), која је ендемична и терцијарно реликтна врста. Некада је ова врста била широко распрострањена у Европи, а данас је њен ареал ограничен на простор око средњег тока Дрине. У Босни је распрострањена на подручју општина Рогатице, Сребренице, Фоче, Чајнича и Вишеграда. Најразвијеније популације Панчићеве оморике су присутне на више локалитета (Гостиља, Столац, Радомишља, Жепа, Гвозна), а у Србији опстаје и расте на планини Тари гдје је заштићена у оквиру Националног парка „Тара“. Пукотине кречњачких стијена у кањону ријеке Дрине представљају станишта гдје је присутан највећи број врста ендемичног и реликтог карактера. Изузетан диверзитет флоре се огледа у присуству око 635 такса васкуларне флоре. Такође, диверзитет фауне на подручју Националног парка „Дрина“ је изузетно вриједан. Посебно значајне врсте су мрки медвјед (*Ursus arctos*), дивокоза (*Rupicapra rupicapra*) и сури орао (*Aquila chrysaetos*).

Културно-историјске вриједности

Манастир Покрова Пресвете Богородице, Карно

Манастир КАРНО, древна Немањичка задужбина из XIII вијека, посвећен је Покрову Пресвете БОГОРОДИЦЕ. На мјесту данашњег Храма по предању се налазио Манастир који је страдао у вријеме доласка османлија у ове крајеве. Градња данашњег Храма Покрова Пресвете Богородице започета је 1893. године, а завршена је 1896. године. Осветио га је митрополит Николај (Мандић), ујак свјетски познатог српског научника Николе Тесле. На Храм је дозидан звоник 1925. године, а звоно је даровао Краљ Александар Карађорђевић. Мајстори су били чувени осањански неимари, које је и Књаз Милош Обреновић позивао да граде и зидају по слободној Србији.

Храм је неколико пута страдао и обнављан. Најприје је руинирани Храм обновио прото Тихомир Митровић 1956. године, да би због насталих оштећења у тешком невремену 1973. године чекао на обнову до 1979. године. У Одбрамбено-отаџбинском рату 1992. године Храм је опљачкан и запаљен, скинут је кров, а сав инвентар уништен. Том приликом је изгорио и иконостас са вриједним иконама. Обновљен је и саниран да се у њему може богослужити 1996. године. Док је ово био парохијски Храм у њему су службовали: Драго Урошевић, Српко Дабић, свештеник Јосип, Симо Ђурић, јеромонах Николај (Егић), Димитрије Блажић, Миодраг Ђорђевић, Тихомир Митровић, Ранко Јотић, јеромонах Никодим (Новаковић), Тодор Томић, Ђоко Јовић и Димитрије Крсмановић.

Обнова манастирског живота почиње доласком садашњег Игумана, Архимандрита Луке (Бабића) 2011. године. Овај Манастир његовим неизмјерним трудом, залагањем и животним пожртвовањем, ниче из пепела. Отац Лука је за кратко вријеме заједно са

пријатељима Манастира и побожним народом, подигао велики конак у склопу кога је сазидао нову Цркву, и започео обнову манастирског комплекса. Такође, благословом и личним залагањем тадашњег Епископа Зворничко-Тузланског, а данас Митрополита Дабробосанског, Господина Хризостома у многоме је помогнута обнова ове велике Светиње. Наш драги Митрополит Хризостом, понавља подвиг Митрополита Николаја (Мандића), те одмах по освећењу Светиње Карно, као и он, одлази за Митрополита Сарајевског.

Тренутно су у завршној фази радови реконструкције старог Храма, на коме су по пројекту реконструкције дозидане двије куполе, извршена преправка кровне конструкције, на којој треба да се изврши покривање са златним лимовима, као и наставак финих радови у унутрашњости Храма, од малтерисања и иконописања. С обзиром да је са ових крајева-Осата, Свети Владика Николај Велимировић, Српски и Свеправославни, њему у част, у славу Божију, посвећен је новоизграђени Храм у манастирском конаку. Мермер у тој цркви је локални „романит“; Иконостас је рад дуборезачке радионице Свештеног Манастира Тврдош, из Старе Херцеговине; полијелеј је из братске Грчке (Атина), а свештене иконе Христа и Богородице у позлати су из Царске Русије. У склопу конака се налази и манастирска библиотека, трпезарија и двадесет соба опремљених за боравак посјетилаца.

У Манастирској порти сазидан је и Пирг, посвећена Светом Сави, првом Српском архиепископу и просветитељу, на који се наслања летњиковац са тремом. Такође, у оквиру Манастирског комплекса подигнута је и спомен биста свештенику Бобану Лазаревићу, који је страдао 1992. године; и завршени су радови на спомен чесми за настрадале мјештане села Карно, и 11 припадника полиције Републике Српске, који су погинули у непосредној близини Манастира. У Манастирском посједу су још и фарма животиња-највећа атракција су коњи, пчелињак, пластеник..

На локацији Купрес на Црном Врху, недалеко од Манастира, на мјесту познатом као „Црквина“, налазио се Храм који је порушен такође у вријеме османлијске најезде. Данас је то мјесто обиљежено Часним Крстом. Неких четресто метара од тог локалитета, исто је подигнута спомен чесма са иконом Светог Саве Српског- крсне славе већине Црновршана и заштитника села, четворици мученика убијених 9. маја 1992. године од стране муслимана.

Иако много пута рушен и девастиран, како у блиској прошлости, тако и кроз комплетну вишевијековну историју, овај древни Манастир и данас свједочи да је једина права и истинска, Српска православна вјера, непобједива сила, која једино може одољети свим исушењима. Када се данас дође у Карно, осјећај је као да се парче раја спустило на земљу. Ушушкан у крајолику предивног пејзажа, Перућачким језером и Осатским љепотама, као најзначајнија тачка Националног Парка „Дрина“, свјетли наш Манастир. Драгуљ општине Сребреница, духовна оаза и бисер природних љепота овога краја. Посјећују га људи из свих крајева свијета, и по неком неписаном правилу увјек се изнова враћају. Да поново оживе онај предивни осјећај исконске радости, мира, благостања,

љубави и дивне добродошлице; онај најдражи осјећај припадности, као када се враћамо кући, најближима.

Слика 1. Поглед на манастир Карно

Слика 2. и 3. Црква Покрова Пресвете Богородице

Средњовјековни надгробни споменици - Стећци

Стећци су средњовјековни монолитни камени споменици везани за цијело подручје данашње Босне и Херцеговине/Републике Српске, те дијелове Србије, Црне Горе и Хрватске.

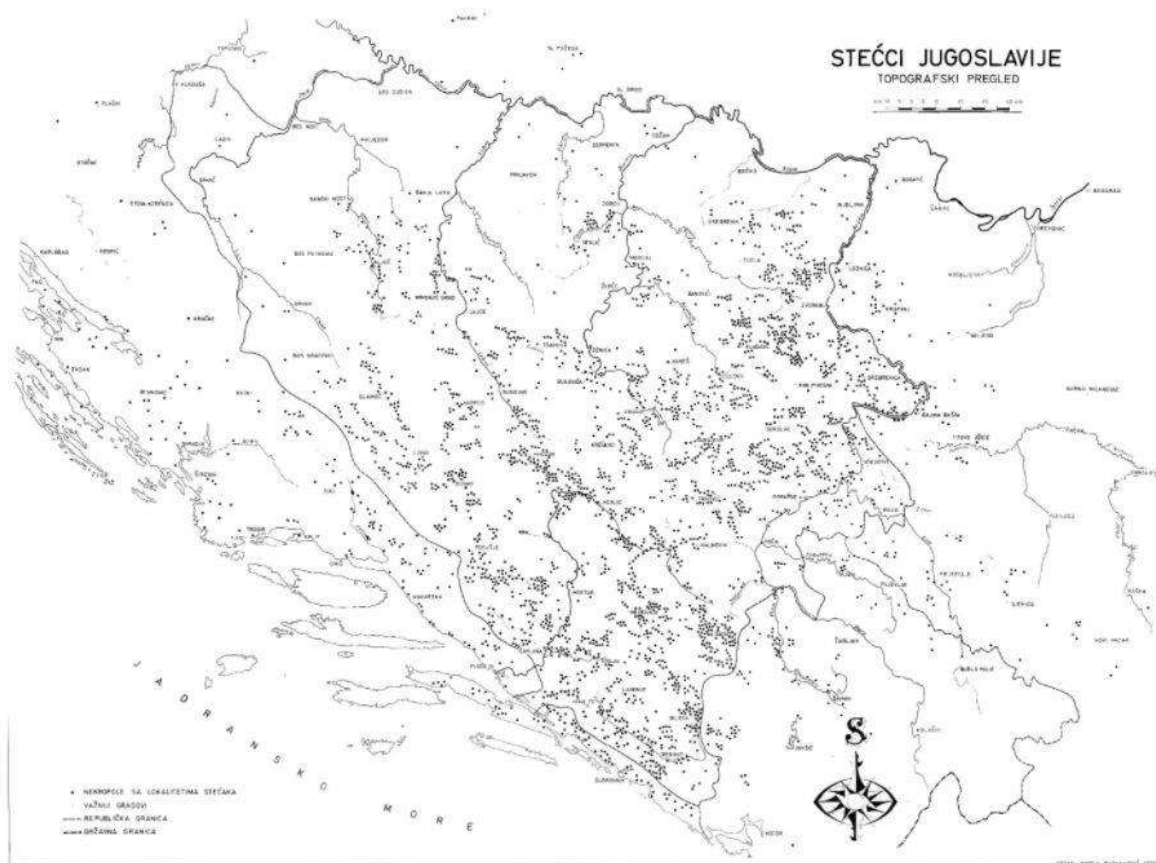
На основу расположивих података може се тврдити да се појављују од друге половине XII. вијека, да њихова прва фаза траје и кроз XIII. вијек, да се интензивно клешу и украшавају у XIV. и XV. вијеку. У XVI. вијеку ова врста умјетности постепено нестаје. Од 70.000 евидентираних стећака на 3300 локалитета, у Босни и Херцеговини налази се око 60000, у Хрватској 4400, у Црној Гори око 3500 и у Србији око 4100. Основне групе стећака чине положени и усправни камени монолити. По заступљености најбројнију групу чине сандуци, затим плоче, а најмањи број је сљемењака. Положени споменици представљају примарну форму стећака и заступљени су на читавом подручју њихова распрострањања. Међу усправним каменим монолитима распознају се сљедећи типови: стела, ступ (обелиск), крстача и нишан. Међу украсним мотивима на стећцима, уз њихов наглашени симболизам својствен средњовјековној умјетности, распознају се свјетовни, религиозни симболи и остали орнаменти који се међусобно преплићу и употпуњавају.

Уопште узев, орнаментика стећака открива схватања и осјећања цијеле једне епохе, како људи који су учествовали у њиховој изради тако и покојника који су ту нашли своја задња одредишта, по чијој су жељи – како кажу поједини натписи – стећци и клесани. Према свједочанствима натписа постоје сљедећи називи, који се преклапају и паралелно користе за обиљежавање стећака: „билиг“, „кâм (камен)“, „зламен“, „кућа“ и „вјечни дом“. Називи укоријењени у народу су: „мраморје“, „машети“ „грчки гробови“, „старе гробнице“, „каурско гробље“, „дивовско камење“.

Најчешће кориштен назив у литератури је стећак, чије име долази од његове главне намјене да „стоји“ изнад гроба као споменик. То је партицип презента од глагола стајати - стојећи или, како се раније говорило „стећи“.

Основне групе стећака су положени и усправни камени монолити. Међу усправним каменим монолитима распознају се сљедеће варијанте: стела, ступ (обелиск), крстача и нишан. Споменици ове врсте у већем броју налазе се у сјевероисточној Босни (околина Сребренице и Зворника), док се у другим предјелима Босне и Херцеговине појављују појединачно. Највећи број стећака припада врсти положених монолита, који се појављују у три форме: плоча, сандук и саркофаг (сљемењак).

Међу појединачним облицима евидентирано је око 40.000 сандука, 13.000 плоча, 5500 сљемењака, 2500 ступова, 300 крстова те аморфних облика око 300. Украшених стећака, односно стећака с рељефима, евидентирано је преко 5000 примјерака. По бројности стећака прво мјесто заузимају општине Невесиње и Коњиц са 3000 до 4000 примјерака.

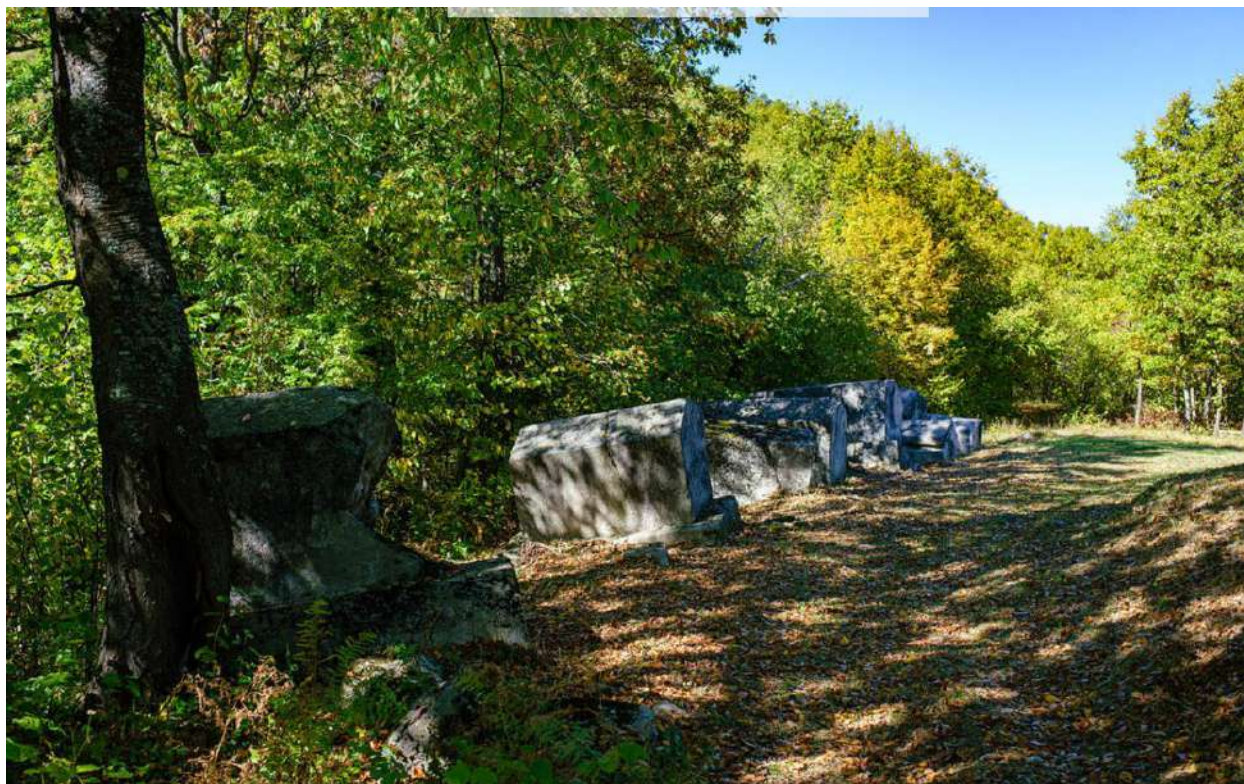
Карта 1. Карта некропола стећека на подручју бивше Југославије

Номиноване некрополе са стећцима су национални споменици Босне и Херцеговине и уживају највећи степен правне заштите обезбијеђен одлукама о проглашењу националним споменицима. Успостављен је систем за координацију израде плана управљања на челу са Комисијом за очување националних споменика, Министарством цивилних послова и Комисијом за сарадњу БиХ са УНЕСКО-м, као и надлежним ентитетским министарствима културе и заводима за заштиту културног наслеђа.

Као дио серијске транснационалне номинације, дио стећака из Босне и Херцеговине уписан је на свјетску листу културне баштине.

У обухвату националног парка „Дрина“ налази се тринаест некропола од којих је пет уређено и доступно посјетоцима, док је осталих осам у фази уређивања. Бригу и презентацију некропола стећака преузела је Јавна установа Национални парк „Дрина“.

Поред историјског контекста њиховог настанка и утицаја како на световни тако и на духовни живот становништва које је са стећцима вјековима живјело битна је и њихова заштита, промоција и туристичка валоризација.

Слика 4. Некропола стећака у Националном парку „Дрина“

Осаћанско градитељство

Осаћани су утемељили такозвани „динарски“ тип српске куће из кога ће настати све остале варијанте сеоске куће. Позната и као осаћанка, ова типична зграда народног неимарства састоји се од куће и собе. Осаћанка има стрм кров покривен шиндром и фино обрађене дрвене греде које се често украшавају дуборезом. Увек је укопана на косини, тако да се у већини случајева испод собе налази подрум у функцији оставе. Спољни зид подрума је по правилу обложен притесаним, рустичним каменом.

Осаћанско градитељство одавно је позната, као што је Осат – област у источној Босни препознатљива по врским неимарима и градитељима који су обнављали порушену Србију с краја XVIII и у првој половини XIX века. Они су такође познати и по бројним градитељским пословима које су реализовали знатно касније па и у нашем времену. И поред тога што су постали чувени по дрвеним кућама осаћанкама, ови мајстори из источне Босне успешно су градили и служили се и другим материјалима, каменом, опеком и бондруком. За њих се зна да су сваког пролећа на више места прелазили Дрину, настављајући пут до Ваљева као својеврсног сабирног центра. У потрази за пословима пут их је водио и до најудаљенијих села, вароши и варошица Србије у којима су у већој или мањој мери до недавно били сачувани градитељски објекти подизани њиховим рукама. Више цркава брвнара широм Србије дела су ових врских мајстора, као што су многе

сакралне грађевине зидане од тврдог материјала, дела њихових руку. Осаћани су градитељи и знаменитих кнежевских конака, кућа нахијских кнезова, локалних старешина као и стамбених грађевина чији је власник био кнез Милош Обреновић. Такође, они су подизали објекте исламске вероисповести, џамије, текије, медресе а посебно су познати као градитељи џамија са дрвеном мунаром. Најзад, они су остали познати и по чувеном бањалачко – неимарском језику којим су се на градилиштима служили, и кога други, осим њих нису разумели.

Осаћански градитељи појављују се пре свега као ствараоци. Градећи сакралне и световне објекте, они су у српско поднебље утиснули печат препознатљивости. Њихова остварења сачувана до наших дана, готово без изузетака имају посебну форму. Осаћански облици, стварани снагом индивидуалне креације и колективног прегалаштва у много чему остали су непревазиђени, а куће осаћанке које се приписују њима као родоначелницима једне нове градитељске епохе не могу заменити други објекти. Складним пропорцијама, једноставним распоредом простора, унутрашњошћу у којој доминира дух патријархалне заједнице ови објекти представљају парадигму хуманости и не остављају равнодушним савремене посетиоце нити истраживаче културног наслеђа. Узимајући у обзир материјални и духовни развој наше заједнице, осећај присутности и људске тоpline у кућама осаћанкама и надасве хуманост простора у коме су се рађале, стасавале и умирале генерације сродника – ови се градитељски облици издвајају од свих других, који су у Србији подизани у последњих неколико столећа.

У обухвату Националног парка „Дрина“ тренутно се не налази ни једна типична дрвена са каменом подзидом (слика 6. и слика 7.) осаћанска кућа. Постоји неколико кућа зиданих (камених) на потезу од села Клотијевац до села Међе и неколико кућа у селу Луке. План управе Националног парка „Дрина“ (а започете су и одређене сктивности) је, да се у порти манастира Покрова Пресвете Богородице, за почетак, направи реплика осатске куће и прикупи унутрашњи мобилијар. То би био својеврсни музеј на отвореном који би приказивао начин и услове живота у том времену. План је да се направи цијело једно мало осатско насеље.

Слика 5. Осаћанска кућа –помоћни објекат, Слика 6. Типичан изглед осаћанске куће

село Луке Национални парк „Дрина“

Слика 7. Осаћанска кућа на Златибору, цртеж

Џамија у Лукама

Средњовјековна босанска држава је пала под Османску власт 1463. године, а Сребреница и њена околина је освојена годину раније, 1462. године. До доласка Османлија, на подручју Осата (који је у средњем вијеку имао статус „жупе“) живио је велики број Богумила- припадника и сљедбеника учења херетичке Цркве босанске. О томе свједоче велики број некропола стећака на подручју Осата, као и значајан број писаних историјских трагова и докумената. Подручје Осата успоставом Османске власти добија статус „нахије“ Осат, као управно-територијалне јединице.

Доласком Османлија становништво се сусреће са једном сасвим новом културом и религијом. Општепозната историјска чињеница је да су припадници и сљедбеници Цркве босанске убрзо након успоставе Османске власти започели процес прихватања ислам-религије коју су Османлије донијеле својим доласком. Тај процес је трајао наредних неколико десетљећа. Из потребе за организовањем духовно-вјерског живота, саграђена је и џамија као објекат друштвено-културне и духовне садржајности становништва које је практицирало ислам као религију. Иако не постоји писани траг о тачном времену изградње џамије у Осату, може се са сигурношћу тврдити да је џамија први пут изграђена

најкасније у 16. стољећу, када је процес прихватања ислама већ био увелико заокружен. На овакав закључак упућује и вријеме изградње џамија у самом градском дијелу Сребренице, за које постоје писани трагови и спомени.

Од тада па све до данашњих дана, џамија у Осату је била центар духовног живота и окупљања муслиманског Бошњачког становништва са простора Осата. Будући да су стољећа након изградње џамије била веома бурна, обиљежена честим ратовима и бунама, џамија је током свог постојања више пута рушена и паљена, да би након тога сваки пут била поново обновљена од стране самих мјештана. У посљедњем рату (1992.-1995. године) у потпуности је срушена минарањем у прољеће 1993. године од стране војске и полиције РС-а. Поново је обновљена донацијом кувајтског народа и прилозима џематлија са овог простора, након процеса повратка прогнаног Бошњачког становништва на подручје Осата. Свечано је отворена 10. јула 2008. године.

Слика 8. Џамија у селу Луке

Средњовјековни градови

Клотјевац

Средњовјековни град саграђен је на литици ријеке Дрине, а својим изгледом показује да је имао функцију утврде из које се контролисао пролаз кањоном Дрине. Изузетно атрактиван, због неприступачности терена до њега могу доћи само најсмјелији авантуристи.

Стари град и тврђава Клотјевац заузима ареал од 100 x 20 метара, а објекти су прилагођени коси. Добро су очуване обје куле и платно које их повезује, као и објекат на тераси (тзв.коњушнице) који се руши у градски поток. На бријегу званом Јатара, у ареалу града, сачувано је десетак стећака.

Пошто је већина средњовјековних босанских градова грађена на узвишењима па тако и овај град имао је одбрамбени карактер. Имао је добру прегледност тог дијела кањона Дрине. Чињеница да се само 7 км низводно налази још једна средњовјековна утврда-средњовјековни град Ђурђевац, показује историјску важност овог краја. Некрополе стећака „разасуте“ у том подручју општине Сребреница, а које гравитирају у околини Клотјевачког града као што су: Златово код села Љесковик, Заелисије, Урисићи, Лубничко брдо и друга показују континуитет живљења одавнина на овим просторима.

Клотјевац је саграђен на литици ријеке Дрине, а својим изгледом показује да је имао функцију утврде из које се контролисао пролаз кањоном Дрине. Изузетно атрактиван, због неприступачности терена до њега могу доћи само најсмјелији авантуристи.

Град је припадао српској племићкој породици Павловић и Дињичићима. Представљао је један од њихових граничних градова. Турци су га заузели и порушили 1463. године.

Данас су видљиви остаци некадашњег града. Главнина утврђења смјештена је на највишој коти брда. На основу остатака некадашње тврђаве, закључује се, да се град Клотјевац састојао од троугаоног обора са три бедемске куле и бранич кулом, на највишој тачки источне стране. Одбрамбени бедем полази ка југоисточном превоју брда. Бедем је дуг нешто више од 140 метара, а на средини се благо ломи скрећући према југжној страни. Бедем је ојачан са двије куле квадратне основе, које су заједно са бедемом штитиле прилаз главном дијелу утврђења. Са сјверне стране од главног утврђења постојала је једна самостална кула која је бранила централни дио тврђаве са сјеверне стране. Дебљина зидова Клотјеваца варира од 1 до 2,5 метра. Град Клотјевац нема обиљежја која би га повезивала било са византијским стилем градње, нити са готичким стилем.

Слика 9. Стари град Клотјевац

Ђурђевац 1 (Градина) - средњовјековни град. На истакнутом вису изнад лијеве обале Дрине видљиви су остаци квадратне куле и дворишта.

Једно од културно-историјских наслеђа које се налази у зони националног парка јесте средњовјековни град Ђурђевац. На истакнутом вису изнад лијеве обале Дрине видљиви су остаци квадратне куле и дворишта. Висина куле је до 3м, док је дужина вањског бедема око 25м. У изворима се помиње у касном средњем вијеку 1444. године заједно са подграђем.

Скупа са средњовјековним градом Клотјевцем, са којим има и оптичку видљивост, чинио је одбрамбени систем источне границе средњовјековне босанске државе. Интересантно је напоменути да су оба споменута града подигнута на узвишењима која доминирају над оним дијеловима тока ријеке Дрине гдје јој је кањон најужи.

Археолошке вриједности

Списак археолошких локалитета у обухвату Националног парка „Дрина“:

Ђурђевац 1 (Градина), Ђурђевац. Средњовјековни град. На истакнутом вису изнад лијеве обале Дрине видљиви су остаци квадратне куле и дворишта (30,5x7 м), мјестимично високи до 3 м. На падинама према Дрини има остатака и вањског бедема (дужине око 25 м). У изворима се спомиње 1444. године заједно с подграђем. Касни средњи вијек.

Ђурђевац 2, Ђурђевац. Средњовјековно гробље. Сачувано шест стећака у облику сандука, саркофага и стуба, оријентисаних З-И; украс: полумјесец, розета, оружје, а на стубу и натпис. Касни средњи вијек, крај 15. вијека.

Матарузи, Осатица. Римски надгробни споменици. Двије стеле с фигуралним представама; једна с натписом. Римско доба, 3 вијек.

Заелисје, Љесковик. Сачувана четири стећака у облику сандука и саркофага, оријентисани З-И и С-Ј; украс: крст. Касни средњи вијек.

Златово, Љесковик. Средњовјековно гробље. Сачувано око 8 стећака у облику сандука. Касни средњи вијек.

Мраморје, Љесковик. Средњовјековна некропола. Сачувано 18 стећака у облику сандука и саркофага, оријентисаних З-И. Касни средњи вијек.

Бабајићи, Клотиевац-Бабајићи. Средњовјековна некропола. Сачувано 35 стећака у облику плоча, сандука и саркофага и аморфних блокова, оријентисаних З-И; украс: полумјесец, кружнице, људска фигура. Касни средњи вијек.

Зукића страна, Загај. Остаци римске зграде и касноантичке гробнице. На омањем платоу зв. Узгајница, откривене двије гробнице на свод с поремећеним укопима. Налази: фрагменти керамике и жељезни клин. Римско и касноантичко доба, 3-6 вијек.

Гребен, Урсићи-Гребен. Средњовјековна некропола. Сачувано 70 стећака у облику сандука и саркофага, оријентисаних СЗ-ЈИ; украс: розете. Касни средњи вијек.

Клотиевац 1, Клотиевац. Средњовјековни град и некропола. Смјештен на стрмој стијени изнад Дрине. Заузима ареал од 100 x 20 м. Објекти су прилагођени коси. Добро су очуване обје куле и платно које их повезује, као и објекат на тераси (тзв. коњушнице) који

се руши у Градски поток. На бријегу званом Јатара, у ареалу града, сачувано десетак стећака.

[Клотијевац 2, Клотијевац](#). Римски споменици и средњовјековна некропола. Два римска

споменика, од којих је једна стела украшена фигуралним мотивима, употребљени су као споменици на некрополи од 52 стећака у облику плоча, сандука, саркофага, оријентисаних З-И; украс: повијена лозица с тролистовима, полумјесец, фигуралне сцене, мотиви јабуке. Римско доба-трећи вијек и касни средњи вијек; На простору будућег националног парка није вршено рекогносцирање, евединтирање и валоризовање археолошких локалитета, тако да су подаци преузети из литературе- „Археолошки лексикон Босне и Херцеговине“, Сарајево 1988.године и „Каталошко-топографски преглед стећака“, Сарајево 1971.године, аутора Шефика Бешлагића.

[Римски музеј “Municipium Malvesiatium” у Скеланима](#)

Мада не у границама националног парка, али свакако у његовој непосредној близини на обали ријеке Дрине у Снакеланима (административни центар ЈУ Национални парк „Дрина“) у општини Сребреница налази се *Municipium Malvesiatium* значајан римски административни центар ове регије из II вијека нове ере.

Municipium Malvesiatium предтсвљају величанствени мозаици, скулптуре и антички споменици заборављеног града са императорском палатом у центру. Прва истраживања урадио је истраживања Карло Пач, аустроугарски историчар прије 120 година. Он је пронашао римску некрополу и касноантичко гробље са двије ранохришћанске базилике. Тада је сакупио 80 вриједних споменика, остатака древног града. Ради се о надгробним споменицима, стубовима, украсним вјенцима, надвратницима, жртвеницима, новчићима.

Археолошки радови су настављени 2008. до 2014. године. Откривено је још око 100 квадратних метара мозаика, највећег на Западном Балкану. Данас, Римски музеј “*Municipium Malvesiatium*” представља један од најзначајнији археолошких локалитета у Републици српској који још увијек није приведен коначној намјени и који још увијек није стављен у функцију у пуном капацитету.

Слика 10. археолошки локалитет *Municipium Malvesiatium*

Слика 11. Детаљ мозаика

Литература:

1. Група аутора (2016): Студија заштите за успостављање НП „Дрина“. Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, Бања Лука
2. Група аутора (2009): Зборник 2. и 3. конференције о интегративној заштити. Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, Бања Лука
3. Група аутора (2016): Измјене и допуне Просторног плана Републике Српске до 2025 године. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију, Бања Лука
4. Милосављевић, Д. (2019): Осаћани. Народни Музеј Ужице; ЈУ НП „Дрина“, Сребреница
5. <https://npdrina.com>